

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

ÇANAKKALE İLİNDE YAŞAYAN ROMANLARIN SOSYO EKONOMİK SORUNLARI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA*

Hüseyin ÇAY¹ & Özgür TOPKAYA²

Öz

Sosyal yapı içerisinde çok farklı etnik öğeleri barındıran Ülkemizde, kendilerine özgü renkli kültürleri ile Romanlar öne çıkmaktadır. Yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde başta cemiyetler olmak üzere eğlence hayatındaki müzik ve dans kültürünü derinden etkileyen Romanlar genel mesleklerin dışında kendilerine has bir takım mesleklerle de sosyo-ekonomik yaşama katılmaktadır. Ancak Romanların hayata bakış açılarının ve yaşam şekillerinin sosyo-ekonomik alanlarda uyum sorununa yol açıp açmadığı literatürde araştırma yapılan konulardan bir tanesini teşkil etmektedir. Bu çalışma da Çanakkale İli Merkez İlçede bulunan Fevzipaşa Mahallesinde ikamet eden Romanlar özelinde, Romanların karşılaştıkları sorunları analiz etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Kartopu örnekleme yöntemi ile ilk etapta 3 Roman vatandaş ile pilot uygulama yapılmış, daha sonrasında 28 kişiye daha ulaşılarak toplamda 31 Roman vatandaş ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda; Romanların en temel problemlerinin iş bulma sürecinde yaşadıkları sorunlar olduğu görülmüştür. Sosyal yardımların artırılması beklentisinde olan Romanların, toplumsal yaşamdaki konuları çalışma içerisinde vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal Yapı, Romanlar, Çanakkale İli.*

JEL Kodları: *I3, I30, J15.*

Başvuru: *15.01.2023* **Kabul:** *03.03.2023*

*Bu çalışma Hüseyin ÇAY tarafından, Doç. Dr. Özgür TOPKAYA danışmanlığında yazılan “Sosyal Dışlanmanın Önlenmesinde Belediyelerce Yürütülen Faaliyetlerde Yeni Yönelimler: Çanakkale İlinde Bir Araştırma” Başlıklı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezinden literatür ve araştırma kısımları güncellenerek türetilmiştir.

¹ Uzman, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 0000-0003-2593-630X

² Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 0000-0002-8278-2637

**A QUALITATIVE RESEARCH ABOUT SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS
OF THE ROMANI IN CANAKKALE PROVINCE³**

Abstract

The Romani dwell with their unique colorful cultures as part of the community which contains many different ethnic elements in its social structure. The Romani, who deeply affect the music and dance culture in entertainment life, especially in societies, in the regions where they live intensely, participate in socio-economic life with a number of occupations unique to them, apart from general occupations. The literature consists of studies that investigate whether the Romani have integration difficulties in adapting to socio-economic life. This study also aims to discuss the problems of the Romani by carrying out an in depth interview in the case of the Romani residing in the FevziPaşa Neighborhood of Çanakkale Province. With the snowball sampling method, a pilot study was carried out with 3 Roman citizens in the first place, and then 28 more people were reached, and a total of 31 Romani citizens were interviewed. As a result of the research; It has been concluded that the most basic problems of the Romani are the problems they experience in the process of finding a job. The position of the Romani, who expect to increase social assistance in social life is emphasized in the study.

Keywords: *Social structure, Romani People, The Province of Canakkale,*

JEL Codes: *I3, I3, J15.*

“Bu çalışma Araştırma ve Yayın Etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.”

1. GİRİŞ

Roman vatandaşlar toplumunda genellikle esmer ten rengine sahip olmaları, dilleri, renkli giyinmeleri, müziği ve dansı çok sevmeleri, kültürleri, gelenekleri ve icra ettikleri marjinal gözüyle bakılan meslekleri ile göz önünde bulunmaktadır. Roman olmayan vatandaşların bu gruba az denecek kadar olumlu, rahatsızlık boyutunda ise olumsuz ön yargıları bulunmaktadır. Roman vatandaşların bir kısmının hala göçebe hayatı benimsemesi, farklı yerlerden gelmeleri toplumda yabancılar olarak tanımlanmalarına ve diğer gruplara dahil edilmemelerine yol açmaktadır. Fonseca, Avrupa’da Türkler lehine casusluk yaptıklarından dolayı baskı ve zulüm görmeleri üzerine durmakta en eski ve en kötü ön yargının casusluk olduğunu belirtmektedir (Demirel, 2012: 20).

Roman vatandaşları kullandıkları dil ve şivelerden, ten renklerinden, dış görünüşlerinden, atalarının nereden geldiğinin net olmamasından, yasaları bilmediklerinden, kurallara ve toplumun geneline hakim olan geleneklerine uyum sağlamamalarından, eğitim seviyelerinin düşük olmasından ve kendilerini özgür

³ The Extended English Summary is located the end of the Article

olarak ifade edip bağlılık duymamalarından dolayı toplum, Roman vatandaşları benimsemeyerek itelemekte ve sosyal dışlanma olgusu açığa çıkmaktadır.

Günümüzde yoksulluk çok boyutlu yönleriyle kesin bir tanımı için açıklanmaya çalışılsa da sınırları kesin olarak belirtilememektedir. Asgari geçim düzeyinin aşağısında bulunarak, maddi nitelikteki mahrumiyetlerden yoksun olarak kaynaklara, işgücü piyasalarına erişememe ve yaşamını sürdüreceği gelirden yoksun olma hali olarak genel anlamda tanımlanan göreceli yoksulluk Romanlar da ciddi boyutta yaşanmaktadır.

Toplum içerisindeki tüm unsurların bir araya gelmesi ve barış içerisinde bir arada yaşayabilmeleri toplumların geleceğe güvenle bakabilmeleri açısından önem arz etmektedir. Tüm eşitsizliklerin ortadan kaldırıldığı ve vatandaşlığa dayalı eşitliğin sağlandığı adil bir toplumsal yapının kurulması büyük önem taşımaktadır. Sosyal dışlanma başta emek piyasasından kopma olmak üzere eğitim ve sağlık hizmetlerine erişememe, siyasi, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmama gibi konuları içeren çok boyutlu bir sorundur (Akkan vd., 2011:23).

Fırat ve Açıkgöz (2020:229) çalışmasında Romanları günümüzde değişen ve dönüşen meslekleri bağlamında ele almaktadır. Mesleki değişimlerin Romanlar açısından ne gibi sonuçlara yol açtığı irdelenmektedir. Yazarlar Romanların geleneksel mesleklerinin ortadan kalktığını ve buldukları sosyo-ekonomik yapıda koşulların onlara dayattığı ve kendi tercihleri olmayan işleri yaparak geçimlerini kazanmaya çalıştıkları sonucuna varmaktadır (Fırat ve Açıkgöz, 2020:229).

Malatya’da yaşayan Romanlar üzerine İlhan ve Fırat’ın (2019:375) çalışmasında sosyal sermaye göstergesi sayılabilecek Romanların yaşadıkları mahallelerdeki Romanlarla ve Roman olmayanlarla ilişkilerine yoğunlaşmaktadır. Araştırma sonucunda Romanların hem kendi aralarında hem de yabancılarla etkileşimlerinde sosyal sermaye düzeylerinin ve köprü oluşturan sosyal sermayenin gerçekleşme ihtimalinin düşük olduğu ortaya konmuştur.

Akkan vd. (2011:99) çalışmalarında başta mekânsal dışlanma olmak üzere Romanların yaşadıkları sosyal dışlanma problemi ve buna yönelik olarak ortaya konan çözüm yollarını irdelenmektedirler. Yazarlar; Romanlığın damgalanmış bir alt kültür olarak tanımlandığını, başta mekânsal damgalanma olmak üzere mekan ile ilişkilenen toplumsal algıların Romanlığı her daim istenmeyen bir grup haline getirdiğini vurgulamaktadırlar. Romanlarla yapılan görüşmelerde sosyal dışlanma problemini aşmanın bir yolu olarak düzenli gelir sahibi olmanın önemli bir kazanım olacağı öngörülmektedir (Akkan vd., 2011:99).

Genç vd. (2015:94) çalışmalarında, okul hayatlarında başarısız olan Roman çocuklarının durumunu incelemiştir. Araştırmada temel problem ise çocukların başarısız olmalarında sosyal dışlanma algılarının rolüdür. Araştırma sonucunda eğitim sürecinden ve sosyal hayattan dışlanma riskiyle karşı karşıya kalan Roman

çocuklarının eğitim süreçlerindeki başarı trendleri de olumsuz etkilenmekte ve toplumla entegrasyon sorunu yaşamakta oldukları belirlenmiştir.

Romanlar üzerine Fırat'ın 2016 yılında yaptığı bir araştırmaya 249 kişi örneklem olarak dahil edilmiştir. Malatya İlinde gerçekleştirilen araştırmada Romanların yaşadıkları mahalleden % 68,7, okullardan % 3,6, iş yerinden %12,4, ibadethanelerden %1,2, alışveriş merkezlerinden % 1,2, Resmi kurumlardan 10,4, oranlarıyla dışlandıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre Romanların dışlanarak yok sayılmaları sonucunda öfke, acı, manevi yoksunluk, sosyal mesafe, içe dönüklük gibi sorunları yaşadıkları değerlendirilmektedir. İstenmeyen kişiler olarak algılanması sonucunda uzak durulması gereken kişiler olarak görülmektedir (Fırat,2016: 137-143).

Romanlar, dezavantajlı gruplar içerisinde bakıldığında toplumun refahından adil şekilde yararlanamayarak etnik/ kültürel kimlikleriyle sosyal dışlanma riskinin en yüksek olduğu grup içerisinde yer almaktadır (Clark, 2001:324). En başta eğitim seviyelerinin düşük olması ile güvencesiz ve enformel sektörlerde istihdam edilmeleri, gündelikçi olmaları, genellikle geçici istihdam imkanları bulunmasına bağlı yoksullukları gibi bir takım problemler Romanların sosyal, kültürel ve siyasi açıdan toplumsal gelişmelerin dışında kalmasına yol açmaktadır. Bu durum sosyal dışlanma sorunu olarak ifade edilmektedir. (Toprak Karaman, 2009'dan aktaran; Gümüş, 2020: 142).

1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de ve Avrupa'da yaşayan Romanların dezavantajlı durumlarının iyileştirilmesi ve önüne geçilmesi amacıyla çalışmalar başlatılmıştır. Sosyal içerme, AB'nin amacı olarak ilk defa 1999 yılında resmi olarak yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması'nın 136 ve 137'nci maddelerinde yer almış ve 2001 yılından itibaren de bu anlaşma üye ülkelere bazı yükümlülükler getirmiştir (European Union, 1997'den aktaran; Gümüş, 2020: 142). 2004 yılında Türkiye'de böyle bir çalışma başlatılmış ve uzun bir süre gelişme kaydedilmemiştir. AB katılım müzakerelerinde sosyal içerme politikalarının yetersizliği eleştirilere neden olmuştur (Gümüş, 2020: 142).

2005-2015 yılları arasında Avrupa Roman Hakları ve Avrupa Roman Sivil Toplumun Örgütlenmesi Merkezi kurulmasıyla "Roman On Yılı" (Decade of Roma Inclusion) inisiyatifi başlatılmıştır. "Romanlara Yönelik Sosyal İçerme İçin Avrupa Platformu ile 2009 yılında Sosyal İçerme politikalarının temel ilkeleri belirlenmiştir. 2010 yılında Avrupa Konseyi "Romanlara İlişkin Strazburg Deklarasyonu" ile sosyal içerme ve uluslararası işbirliği konuları üzerine ağırlık vererek ayrımcılıkla ilgili mücadele etmiştir (Çetin, 2017: 98).

Romanların 2003 yılında İzmir, Samsun ve Edirne'de kurdukları dernekler örnek teşkil etmiş ve diğer şehirlerde ki Romanlar da dernekleşme faaliyetlerine girişmişlerdir (Uzpeder, 2008a: 114). Toplumsal hakların savunulması ve refahın artırılması için düzenlenen seminer, çalıştay gibi çalışmalar sonucunda 2004 yılında Edirne Roman Kültürünü Araştırma, Geliştirme, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği

(EDROM) kurulmuştur. Avrupa Roman Hakları Merkezi (European Roma Rights Centre-ERRC), Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd) ve EDROM birlikte 2005- 2008 yılları arasında “Türkiye’de Roman Haklarının Geliştirilmesi” adında proje gerçekleştirmiştir (Çetin, 2017: 97-98). Gerçekleştirilen proje kapsamında güvenilir bilgi toplayarak Roman vatandaşların profilinin çıkarılması, ayrımcılığın sonucunda karşılaşılan hak ihlalleriyle mücadele edebilmeleri için Türkiye’deki Roman dernek ve grupların kapasitelerinin artırılmasını, Roman savunucularının yargı yoluna başvurabilmeleri konusunda bilinçlendirilerek cesaretlendirilmesi, Roman haklarının korunması konusunda hukuk davalarıyla ulusal ve uluslararası alanda mücadele edilmesini, Roman konusunun görünür kılınarak kamu kurum ve kuruluşlarının ilgisini çekmek hedeflenmiştir (Uzpeder vd., 2008: 1-2).

2009 yılında ilk defa dönemin Başbakanlık görevini yürüten Sn. Recep Tayyip Erdoğan tarafından talimat verilerek Türkiye’de yaşayan Roman vatandaşların yaşadıkları sorunlar resmi olarak üst düzeyde dile getirilmiş ve “Roman Açılımı” politikası gerçekleştirilmiştir. 2009 yılından itibaren Romanların yoğun olarak eğitim, sağlık, istihdam, ayrımcılık, yoksullukla mücadele konuları üzerine odaklanılarak gerçekleştirilen çalışmalar ve alınan kararlarla bu alanlardaki problemleri çözüme kavuşturulmaya çalışılmaktadır.

2011 yılında Roman vatandaşların toplumun diğer kesimleriyle sosyal bütünleşmesini amaçlayan “Ulusal Roman Entegrasyon Politikaları İçin Avrupa Çerçevesi” Avrupa Birliği tarafından kabul edilmiştir (Gümüş, 220: 143).

2012 yılında eğitim, sağlık, istihdam, yoksulluk ve ayrımcılıkla mücadele konularında ortak çalışma gerçekleştirme bağlamında AB Katılım öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında Roman vatandaşlara yönelik sosyal içerme projeleri hayata geçirilerek fayda sağlanmış ve “Roman Vatandaşların Yoğun Olarak Yaşadığı Yerlerde Sosyal İçermenin Desteklenmesi” projesi hayata geçirilmiştir. IPA ikinci döneminde “Temel Haklar Alt Alanı Eylem Belgesi” ve “İstihdam, Eğitim ve Sosyal Politikalar Sektörel Operasyonel Programı” çerçevesinde Roman vatandaşların sorunlarının çözümüne katkı sunacak projeler sunmaktadır (Çetin, 2017: 99).

1 Ekim 2013 yılında hükümet tarafından Demokratikleşme Paketi kapsamında “Roman Dil ve Kültür Enstitüsü” kurulması gündeme gelmiş ve Roman vatandaşların yaşadığı problemler görünür kılınarak çözüme gayretinin gösterilmesinin ve devlet tarafından tanınmasının göstergesi olmuştur (Çetin, 2017: 99).

2015 yılında başlayan ve 2017 yılın sonuna kadar devam eden Aile ve sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından Romanlar ve Romanlar gibi yaşayan gruplara yönelik önemli bir proje “Romanların Yoğun Olarak Yaşadığı Yerlerde Sosyal İçermenin Desteklenmesi Operasyon Teknik Destek Projesi-SİROMA” gerçekleştirilmiştir. Roman vatandaşların işgücü piyasalarına katılımlarının önündeki engellerin kaldırılması ve sosyal içermenin artırılması amacıyla 12 pilot ilde (Ankara, Adana, Balıkesir, Hatay, Edirne, İstanbul, Tekirdağ, Eskişehir, Manisa, Mersin, Kırklareli, İzmir) yürütülmüştür. Proje kapsamında

yapılan çalışmaların sonucunda da “Romanların Türkiye’deki Sosyal Durumu ve Sosyal İçeriminin Desteklenmesine Yönelik Kamu Politikaları” başlıklı rapor yayınlanmıştır (Karan, 2017: 29-30).

2016 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Koordinatörlüğü’nde hazırlanan ve Yüksek Planlama Kurulu tarafından “Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi, 2016-2021” başlığında politika belgesi ve bu strateji ile ilgili “I. Aşama Eylem Planı (2016-2018)” başlıklı belge yayınlanmıştır (30.04.2016 tarihli ve 29699 sayılı Resmi Gazete). Roman vatandaşların yaşam zorluklarını kolaylaştırmak ve iyileştirmek amacıyla hazırlanan bu eylem planı Roman vatandaşların hem kısa hem de uzun vade de sosyo-ekonomik durumlarının iyileştirilmesinde eğitim, sağlık, barınma, istihdam ve sosyal hizmetlerine erişim başlıklarında hedef ve eylemler içermektedir (www.sp.gov.tr, “Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi”).

Roman vatandaşlar için “hakların ve temel kamu hizmetlerine erişiminin”, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda güvence altına alınmış olmasına rağmen sağlıklı şekilde işlemediğinin tespiti üzerine, 64. Hükümet, “Temel Haklar ve Hürriyetler” başlığı altında 2016 yılı Eylem Planı’nda “*Roman vatandaşların sorunlarının çözümüne yönelik daha önce atılmış adımlar değerlendirilerek yeni çalışmalar başlatılacak*” cümlesine yer vermiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016: 5-6 ve Çetin, 2017:98).

2. YÖNTEM

Çalışmada Çanakkale İli’nde yaşayan Romanların sosyo-ekonomik durumlarının ortaya konmasına yönelik geniş katılımlı, derinlemesine mülakata dayalı nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma Çanakkale İli Fevzi Paşa Mahallesinde yaşayan Romanlar üzerine yoğunlaşmaktadır.

2.1. Problem ve Amaç

Bu araştırmanın problemi, Çanakkale İli’ndeki Romanların sosyal bütünleşmelerinin önündeki engellerin araştırılması ve bunlara çözüm önerilerinin getirilmesinden ibarettir. Çalışmanın konusuna uygun olarak nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve veri toplama aracı olarak derinlemesine mülakat yöntemi uygulanmıştır. Mülakatlar; araştırmanın konusu hakkında çokça bilgi ve deneyime sahip özenle seçilmiş katılımcıların görüşlerini ve öykülerini bilimsel yöntemlere göre bir araya getirmek için yapılmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada Romanların yaşadıkları sorunlara ilişkin deneyimleri kendi bakış açıları üzerinden aktarılmaktadır.

Araştırmanın problemi aşağıdaki üç soru ile ifade belirtilmiştir:

Çanakkale İli’nde yaşayan Romanlar sosyal yaşamlarında temel sorunlar yaşamakta mıdır?

Çanakkale İli’nde yaşayan Romanlar emek piyasalarına erişimde sorun yaşamakta mıdır?

Çanakkale İli'nde yaşayan Romanlar gelenek ve kültürlerini rahat bir şekilde yaşatmakta mıdır?

2.1. Veri

Çanakkale İli 2021 nüfus verilerine bakıldığında 280.334'ü erkek, 276.942'si kadın olmak üzere toplam 557.276'kişidir (TÜİK, 2021). 9.955 km² yüzölçümüne sahip olan Çanakkale'ye km başına düşen insan sayısı 54'tür. Çanakkale nüfusunun %34,05'ine sahip olan en büyük ve en kalabalık ilçesi Merkez İlçesidir. 91.048'i erkek, 93.583'ü kadın olmak üzere ilçe nüfusu 184.631'dir. (www.nufusu.com, "Çanakkale Nüfusu, 2021").

Yedi merkez mahallesi (Barbaros Mahallesi, Cevatpaşa Mahallesi, Esenler Mahallesi, İsmetpaşa Mahallesi, Fevzipaşa Mahallesi, Kemalpaşa Mahallesi, Namık Kemal Mahallesi) bulunan Çanakkale'de Romanların, İsmetpaşa Mahallesi ve Namık Kemal Mahallesinin bir bölümünde ve en eski yerleşim mahallesi olan Fevzipaşa Mahallesinde olmak üzere mekânsal olarak yoğunlaştıkları görülmektedir.

Araştırma yapılan bölge olan Fevzipaşa Mahallesi Çanakkale İli Merkez İlçede bulunan mahallelerinden biridir. Sosyo-ekonomik açıdan önemli bir mahalledir. Merkez İlçede bulunan mahallelerin arasında dışlanmışlığın, yoksulluğun, ötekileştirilmenin, işsizliğin önemli bir sorun olduğu ve çalışmakta olanların gelir düzeylerinin düşük olduğu, bu kişilerin sosyal güvenceden yoksun buldukları ve çalışma şartlarının uygun koşullara sahip olmadığı yapılan gözlemler ve görüşmeler neticesinde elde edilmiştir.

Bu çalışmada araştırmacının konuşma akışını yönlendirme konusunda daha otonom davranabilmesine olanak sağlayan nitel mülakat türlerinden mülakat kılavuzu yaklaşımı uygulanmıştır. Bu yaklaşımda sorulacak sorular önceden belirlenmiş olup, araştırmacı konuya ilişkin alınacak cevapları olgunlaştırmak amacıyla, konudan sapmadan detaylara girebilmekte ve yeni sorular sorarak değinilecek konuların cevaplarını net almaya çalışmaktadır. Mülakatların daha kapsamlı ve sistematik olmasını sağlayan bu kılavuz ile; kişisel perspektiflerinin ve yaşantıların ortaya çıkarılması için kullanılmaktadır (Patton, 2018: 343)

Araştırmaya katılmak isteyen Romanların kendilerini rahat hissedebilmeleri için belirledikleri uygun zaman aralığında ve mekanlarda görüşmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda görüşmeler Romanların ikamet ettikleri evlerde, kapılarının önlerinde, sokakta gibi diğer sosyal alanlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler; en az 5 dakika en fazla 55 dakika olmak üzere, genellikle ortalama 30 dakika aralığında sürmüştür. Katılımcılardan alınan izin sonrasında görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Daha sonrasında ses kayıtları ve görüşme notları Microsoft Office Word Programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmada katılımcıların adları anonim tutularak katılımcılara K1, K2, ...vb. olarak yer verilmiştir.

2.2. Verilerin Analizi

Görüşmelerden elde edilen veriler elektronik ortama aktarılmış ardından oluşturulan dökümanlar içerik analizi yöntemi uygulanarak çözümlenmiştir. İçerik analizi; araştırma için kullanılan nitel materyal içerisindeki temel tutarlılıkların ve anlamların belirlenmesi amacıyla yapılan nitel veri indirgeme ve anlamlandırma çalışmaları olarak tanımlanmıştır (Patton, 2018: 453). Durum çalışmalarında özellikle bu analiz yöntemi kullanılmaktadır. Elde edilen verilerin derinlemesine bir incelemeye tabi tutulması ve bu yolla açıklayıcı kavramlara ve ilişkilere ulaşılması, içerik analizinde temel amaçtır. Bu içerik analizi tekniği ile birbirine benzeyen veriler tespit edilerek belirli temalar altında toplanmakta ve okuyucunun anlayabileceği şekillerde düzenlenerek yorumlanmaktadır (Karataş, 2015: 74).

3. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumları, çalışma durumu ve gelir düzeylerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgiler kategorilere ayrılarak yorumlanmıştır.

3.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan 31 kişinin 15'i kadın ve 16'sı erkek olup kadınların %80'i ve erkeklerin %50'si 25-55 yaş aralığındadır. Katılımcıların eğitim durumu değerlendirildiğinde kadınların %73'ü erkeklerin %19'u ilköğretim mezunudur. Hem erkeklerin hem de kadınların %6'sı (1 er kişi) okuryazarlığı bulunmamaktadır. Kadınların %13'ü ve erkeklerin %25'i ortaokul mezunudur. Ayrıca erkeklerin %18'i lise mezunudur.

Katılımcıların iş durumu değerlendirildiğinde kadın katılımcıların sadece %13'ünün ve erkek katılımcıların sadece %37,5'inin düzenli işi olup; kadınların %66'sının ve erkeklerin %37,5'inin düzenli işi bulunmamaktadır. Ayrıca kadınların %6'sı ve erkeklerin %25'i işsizdir.

Katılımcılar içerisinde kadınların terzilik, işçi, yevmiyeci, bulaşıkçı, gündelikçi, seyyar satıcı ve ev hanımı olarak çalıştığı buna karşın erkeklerin garsonluk, hamallık, boyacılık, işçilik, şoförlük, mobilya montaj ustalığı, müzisyenlik ve ayakkabı satıcılığı yaptıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların gelir durumları değerlendirildiğinde; kadınların %40'ının asgari ücretin altında ücret aldığı, sadece %26'sının asgari ücret aldığı, kalanların ise gelir durumlarının belirsiz olduğu ve 1 kadının ise engelli maaşı aldığı tespit edilmiştir. Erkeklerin ise %18,75'inin asgari ücretin altında kazandığı, %18,75'inin asgari ücret aldığı, kalanların gelir durumlarının belirsiz olduğu ve 1 kişinin ise engelli maaş aldığı belirlenmiştir.

3.2. Derinlemesine Mülakat Sorularına Verilen Cevaplar ve Analiz

Toplam 15 Roman Kadın, 16 Roman Erkek ile toplam 31 katılımcıya 13 soru sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların analizi ile Çanakkale Merkez İlçesinde Fevzipaşa (Roman) Mahallesi'nde yaşayan Romanlar hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır.

Katılımcılara öncelikle “Çanakkale ilinde Roman kültürü sizce baskın mıdır? (Herkes bilir mi) sorusu yöneltilmiştir. Tablo 1’de katılımcıların bu soruya yönelik olarak verdikleri cevaplar yer almaktadır. Katılımcıların %87’si Roman kültürünün baskın bir kültür olduğu yönünde görüş belirtmiştir.

Tablo 1: Roman Kültürü ve Çanakkale Sakinlerinin Bakışı

Çanakkale İli’nde Roman kültürü sizce baskın mıdır? (Herkes bilir mi?)	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde
Evet	14	93%	13	81%
Hayır	1	7%	3	19%
Toplam	15	100%	16	100%

Roman kültürünün baskın olup olmadığı ve herkes tarafından bilinir olup olmadığına ilişkin ifadelerde öne çıkan cevaplara aşağıda yer verilmektedir;

K1(Kadın); “Herkes bunu biliyor ama öteleniyoruz ve iteleniyoruz. Herkes tarafından dışlanıyoruz.”

K2(Erkek); “Çoğunun bilmediğine inanıyorum. Bilse de dışladığına inanıyorum.”

K10(Erkek); “Evet herkes bilir. Çanakkale’de Romanlar, kimileri tarafından iyi insanlar, kimileri tarafından yoksul insanlar olarak bilinen kişilerdir.”

K14(Erkek); “Herkes bilmez. Çünkü kimsenin bilmediği bir şey. Yani öne çıkarılan bir şey değil.”

K15(Kadın); “Romanlar çok kalabalık bir insan olduğu için baskın geliyoruz. Evet herkes bizi bilir.”

Katılımcılara yöneltilen ikinci soru ise Romanların Çanakkale İlin’de sosyal hayata katılımlarında herhangi bir engel olup olmadığının araştırılması yönündedir. Tablo 2’de bu konudaki görüşlere yer verilmektedir. Kadınların %60’ı ve erkeklerin ise %69’u rahat bir şekilde hareket edemediklerinden yakınmışlardır. Ayrıca kadınların %27’si ve erkeklerin sadece %19’u rahat hareket ettiklerini beyan ederken kadınların %13’ü ve erkeklerin %16’sı bu soruya kısmen şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 2: Romanların Kent Hayatına Katılımları

Çanakkale İli'nde Romanlar rahatsız edilmeden rahat bir şekilde hareket edebilir mi?	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde
Evet	4	27%	3	19%
Hayır	9	60%	11	69%
Kısmen	2	13%	2	12%
Toplam	15	100%	16	100%

K1(Kadın); “Edemiyoruz. İfadeleriyle, hareketleriyle belli ediyorlar.”

K10(Erkek); “Hayır. Çünkü Roman dediğin zaman diğer kişiler Romanları çok alçak kişi olarak görüyorlar. Halbuki bizim bir kültürümüz var. Yine de kimseye söyleyecek sözümüz yoktur.”

K15(Kadın); “Edemiyor. Bazen dışlanma olayını çok yaşıyoruz. Bu da bize baskı verdiği için, kendi düşüncelerimizle hareket edemiyoruz, bu durum bizi kısıtlıyor.

K22(Erkek); “Şuanki dönemde, Roman olarak bakıldığında herkes dışlıyor rahat hareket edemiyoruz.”

Romanların yaşadığı bölgeden dışarı çıktığında dışlanmaya uğrayarak rahatsız edilmekte olduğunu ancak kendi yaşadıkları alan içerisinde rahat yaşadıkları ifade edilmiştir:

K3(Erkek); “Romanlar ancak kendi buldukları bölgede rahat yaşıyorlar. Dış bölge onları fazla kabul etmez.”

Katılımcılara yöneltilen üçüncü soru, Romanların yoksulluğun nedenlerine ilişkin bakış açılarının ortaya konmasını amaçlamaktadır. Katılımcıların sosyo-ekonomik durumları hakkında bilgi vermek ve yoksulluğun en temel sebebinin ne olduğuna yönelik cevaplar Tablo 3’de gösterilmiştir. Toplam 30 katılımcı sosyo-ekonomik durumlarını yoksul olarak tanımlarken işçi olarak çalışarak asgari ücret üstü kazancına sahip olan erkek katılımcılardan 1’i yoksul olarak tanımlamamıştır. Bir katılımcı sosyo ekonomik durumunu “fakir” olarak nitelendirmiş, bir diğer katılımcı ise “yoksuldan daha da aşağısındadır” olarak tanımlamıştır. Bir katılımcımız ise yoksulluk düzeyini televizyonda gördüğü insanların yaşantısına göre değerlendirerek: “Televizyonlarda gördüğümüz insan yaşantılarına göre yoksuluz.” diyerek durumunu bu şekilde karşılaştırmıştır.

Tablo 3: Romanların Yoksulluğun Nedenlerine Dair Görüşleri

Sosyo-ekonomik durumunuzu yoksul olarak tanımlıyor musunuz? Sizce bu yoksulluğun en temel sebebi nedir? *Eğitimsizlik *Dışlanma *Kültür-Gelenek *Güvencesiz-yevmiyeli işler *Mesleki Yetersizlik Dışlanma seçildiyse ne gibi bir dışlanmadan bahsediyoruz açıklar mısınız?

Yoksulluğun Temel Sebepleri	Kadın			Erkek		
	Eve t	Hayı r	Yüzd e	Eve t	Hayı r	Yüzd e
Eğitimsizlik	1	-	7%	-	1	6%
Dışlanma	4	-	27%	9	-	56%
Kültür-Gelenek	-	-	-	-	-	-
Güvencesiz- Yevmiyeli İşler	2	-	13%	-	-	-
Mesleki Yetersizlik	-	-	-	-	-	-
Dışlanma/Kültür-Gelenek	-	-	-	1	-	6%
Güvencesiz- Yevmiyeli İşler/ Dışlanma	2	-	13%	-	-	-
Güvencesiz- Yevmiyeli İşler/ Eğitimsizlik	1	-	7%	-	-	-
Mesleki Yetersizlik/Eğitimsizlik	1	-	7%	1	-	6%
Mesleki Yetersizlik/ Dışlanma	-	-	-	2	-	13%
Eğitimsizlik/Dışlanma	2	-	13%	-	-	-
Eğitimsizlik/ Güvencesiz-Yevmiyeli İşler	1	-	7%	-	-	-
Hepsi	1	-	7%	2	-	13%
Toplam	15		100%	16		100%

Katılımcılardan yoksulluk durumunu yoksul olarak tanımlayanlar; yoksulluğun nedeni olarak eğitimsizlik, dışlanma, güvencesiz işleri tek tek ya da bunların birleşimi olarak göstermişlerdir. Bu grupta kadınların %27'si erkeklerin ise %56'sı dışlanmayı temel sebep olarak öne çıkarmıştır. Yine toplam katılımcıların yüzde 10'u ise yönelttiğimiz soruda belirttiğimiz nedenlerin "hepsi" cevabını vermiştir. Aşağıda "hepsi" cevabı veren katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir.

K3(Erkek); "Tabi. Televizyonlarda gördüğümüz insan yaşantılarına göre yoksuluz. Bu saydıklarının hemen hemen hepsi var. Bizler dış toplumda fazla iş bulamayan insanlarız. Bir güven meselesi var, insanların bir ön yargısı var, bir bakış açıları var bize karşı, kabullenmemeleri var. Renk ayrımı var. Bunun gibi."

K4(Kadın); "Evet, tanımlıyorum. İşsizlik, eğitimsizlik, hepsi dediğiniz gibi. Renk, ten ayrımı, Roman ayrımı."

K9(Erkek); "Evet. Bu saydığımız her madde bizim için geçerli aslında. Eğitim seviyemizin biraz düşük olmasından dolayı iş bulmamızda sıkıntı çekiyoruz. Kendimizde çok varlıklı insanlar değiliz o yüzden zorluk çekiyoruz. İnsanlar kim olduğumuza, ne olduğumuz bakmadan ten rengimize, konuşma adabımıza bakarak

bizleri hemen yargılayıp bir ötekileştirme çabasına giriyor. Bu yüzden çok mağdur durumdayız.”

Katılımcılara yönelik olarak dördüncü soruda çalışma durumları, beşinci soruda meslekleri, altıncı soruda gelir durumları, yedinci soruda çalıştıkları işlerde ayrımcılık yaşayıp yaşamadıkları, sekizinci soruda diğer etnik kökenlilerin Romanlara karşı tavırları, dokuzuncu soruda Romanların ayrımcılığa uğradıkları mekanlar, onuncu soruda Romanların günlük işlerinde yaşadıkları zorluklar, onbirinci soruda Romanların Belediyeden beklentileri, onikinci soruda Romanların gelecekte bekledikleri ve onüçüncü soruda Romanların refah düzeylerinin arttırılması için neler bekledikleri konusu araştırılmıştır. Dört, beş ve altıncı sorular demografik verilerle teyit edildiği için tekrara düşmemek için burada tartışılmamaktadır.

Tablo 4: İşverenin ve diğer etnik kökenlerin Romanlara karşı yaklaşımı

	Olumlu	Olumsuz	Bilmiyor	Toplam
Sayı	7	22	2	31
Yüzde	23%	71%	6%	%100

Yedinci soruda Romanlara ayrımcılık yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Tablo 4'te bu soruya verilen cevapların dağılımına yer verilmektedir. İşverenin ve diğer etnik kökenlerin Romanlara olan yaklaşımlarını ve işverenin eşit davranma ilkesi açısından değerlendirdiğimizde katılımcıların %71'i "olumsuz" diyerek Romanların çalıştıkları iş yerlerinde diğer etnik kökenlere oranla yoğun olarak ayrımcılık yaşadığını ifade eden bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

K2(Erkek); "Evet zaman zaman bu ayrımcılığı yaşıyoruz. Çünkü işverenler sürekli kendi işlerinin ön planda olmasını istiyorlar. Bize çoğu kez mesai ücretlerini yansıtmıyorlar."

K3(Erkek); "Tabiki alt tabaka da olduğun için bunların hepsi olmaktadır. Hele hele bizim gibi insanlara karşı düzenli bir işte çalışmamamız için fazla tepki gösteriyorlar. İşi bırakıp gitmemiz için sürekli bir baskı uyguluyorlar ya da nereden yorucu işler var onları veriyorlar. Yorulalım, sıkılaşalım işi bırakalım diye."

K21(Erkek); "Mesela müzisyen olarak durumu anlatmam gerekirse; "Gel buraya çalgıcı, çal bana" kelimelerini kullanıyorlar. Aşağılık gibi gözüktüyoruz gözlerinde. Bizi küçümsüyorlar ama müzisyen olmak öyle kolay da değil. Bu konuda hep ayrımcılığa uğruyoruz."

K31(Erkek); "Haliyle bir hamal olarak yaklaşıyorlar bize. İşini yapıp parayı alıp gidiyosun. Bütün yaklaşımları bu oluyor. Bazıları aktarma iş yaptırıyor. Hakkımızı istediğimizde de bizi tersliyorlar. Hakkımızı vermiyorlar, alamıyorlar.."

Görüldüğü üzere Romanların büyük bir kısmı çalıştıkları iş yerlerinde kendilerine karşı olumsuz bakış açısından sorun yaşamaktadır. Bazı Romanlar ise iş yerlerinde ücretler konusunda herhangi bir farklılığın bulunmadığını, işverenlerin kendilerine karşı iyi olduğunu da belirtmektedirler. Buradaki farklılığın işletmelerdeki yönetsel anlayıştan oluştuğu ve bahsi geçen Romanların "eşit davranma" ilkesine göre

yönetilen işletmelerde buldukları değerlendirilmektedir. Söz konusu katılımcıların görüşleri aşağıdadır:

K6(Kadın); “Kişiden kişiye değişiyor bu. Benim şu ana kadar girdiğim bütün işlerde herhangi bir sorun yaşamadım şimdiye kadar. Evet çalışma süreleri için de sıkıntı yaşıyoruz bu konuda biraz üzerimize gelip fazla çalıştırıyorlar.”

K10 (Erkek); “Allah’ıma şükürler olsun benim iş verenim on numara. Onu bilemem. Hayır. On numara.”

K15 (Kadın); “Allah’ıma şükürler olsun benim çalıştığım birimde böyle bir zorluk yaşamıyorum. Benim çapımdan böyle bir sorunum yok. Yok hayır, hepimiz eşitiz.” Sekizinci soruda diğer etnik kökenlilerin Romanlara karşı davranışlarına ilişkin görüşleri sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 5’de raporlanmıştır.

Tablo 5: Diğer Etnik Kökenlilerin Romanlara Yönelik Bakış Açısı

Roman olduğunuz için size karşı farklı davranıldığını hissediyor/düşünüyor musunuz?	Evet	Hayır	Bazen	Toplam
Sayı	25	2	4	31
Yüzde	81%	6%	13%	100%

Roman olduğunuz için size karşı farklı davranıldığını hissediyor/düşünüyor musunuz? sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların %81’i “Evet” diyerek Romanlara olan ön yargıların ne derece şiddetli olduğunu ve Romanların gündelik hayatta karşı karşıya oldukları sosyal dışlanmayı göstermektedir. Aşağıda bazı katılımcıların bu konu hakkındaki ifadelerine yer verilmiştir:

K1(Kadın); “Evet hissediyorum. Zaten belli ediyorlar. Her halleriyle belli ediyorlar. Konuşma tarzlarıyla böyle itileyici bir bakış tarzı bunu her yerde yaşıyoruz.”

K11(Erkek); “Düşünüyorum. Benden korkup çekinenlerde var çalıştığım iş yerinde. Hiç muhatap olmak istemeyenler de var. Ben bunu çok görüyorum yani. İşimden örnek vermem gerekirse montaj elemanıyım yani insanlar evine evine alırken bile huzursuz olabiliyor.”

K12(Erkek); “Tabi. Ayrımcılık tabiki de görüyoruz. Bizim insanlarla yaklaşımımız çok iyidir yani fazla da haşır neşir olmuyoruz yani. İşimiz için gerektiği yerde konuşuyoruz. Ama insanlar tabi bize dışardan baktığı zaman öyle görmüyorlar yani bunlar çingene diyorlar işte. Bizden olmayan arkadaşlarımız bile konuşurken kulak misafiri oluyorum yani adamın ağzından çingene lafı çıkıyo yani. Bizi hep dışlıyorlar yani. Bir yerde bir eksliğimiz var ama nolduğunu tam olarak çözemedim yani. Ayırıyorlar tabi. Kültür farkı da oluyor, konuşma farkı da oluyor, düzensizlikte oluyor. Çingeneleri iyi safta tutmuyorlar.”

K16(Kadın); “Hissediyorum. Fevzipaşa’dan dışarı çıktık mı her yerde ayrımcılıkla karşılaşıyoruz.”

K21(Erkek); “Çok düşünüyorum çünkü bizi gördüklerinde hemen dillerini değiştiriyorlar hemen "abe gel buraya" diyorlar, ya da "şopar " diyorlar. Biz şopar falan da değiliz. Ama böyle hitaplardan çok sıkılıyor.”

K28(Kadın); “Hemde çok. Çarşıya çıktığımız zaman yürüyüşümüze, gülüşümüze, kıyafetimize bakıyolar itici bir şekilde.”

Bu durum Romanların sosyal hayattan dışlanmalarına neden olmaktadır. Katılımcılardan %6’sı farklı davranıldığını hissetmediğini belirtirken, %13’ü ise bulunduğu ortama göre, kişiden kişiye göre değiştiğini belirtmiştir.

Dokuzuncu soruda Romanların ayrımcılığa uğradığı mekanlar sorulmuş ve alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6 Romanların ayrımcılığa uğradığı mekânlara ilişkin bulgular

En çok ayrımcılık gördükleri yerler	Sayı	Yüzde
Her yerde	9	19%
Hastane	6	13%
Okul	7	15%
Toplu Taşıma	5	10%
Kamu Kurumları	11	23%
AVM/Çarşı	4	8%
Ev Kiralama	1	2%
İşe Alım/Mülakat	3	6%
Banka	1	2%
Hiçbir yerde ayrımcılık Görmüyorum	1	2%
Toplam Verilen Cevap Sayısı	48	100%

Tablo 6’da Romanların ayrımcılığa uğradığı mekânlar incelendiğinde; 31 katılımcının birden fazla ayrımcılığa uğradığı mekânları söylemesi üzerine toplam verilen cevap sayısı 48’e çıkmıştır. En çok nerelerde kötü muamele/olumsuz davranışlarla karşılaştıkları-ayrımcılığa uğradıkları sorusuna verdikleri cevaplar yukarıdaki tabloda yer almıştır. Katılımcıların verdikleri cevaplar arasında %23 oranıyla kamu kurumlarında (Hükümet binası, belediye, kamu kurumlarına ait diğer il müdürlükleri) ayrımcılığa uğramışlardır. %19 oranında katılımcılar Fevzipaşa Mahallesi dışına çıktıklarından itibaren her yerde ve sosyal hayatın her alanında dışlandıklarını ve ayrımcılığa uğradıklarını söylemişlerdir:

K2(Erkek); “Okullarda. Bir çocuğumuzun velisi olarak okullarda zaten sizi görür görmez gerek veliler, gerek öğretmenler otomatik sizi yargılayabiliyorlar. Toplu taşımalarda zaten bunu özellikle yaşıyoruz ve devlet dairelerinde, hastanelerde bunlarla yüzde yüz karşılaşıyoruz. Gerek bizden korktukları için gerek bizi ötededikleri için gerek rengimizden dolayı "evet bu hırslıdır, bu her şeyi yapabilir"

dediklerinden ya da öyle görmek istediklerinden dolayı bunları genelde her yerde yaşıyoruz.”

K10(Erkek); “Bak bir yere gidiyorsun, konuşmak istiyorsun Roman mısın? Ya Roman ne demektir diyorum? Onlar da cevap veremiyor, karşımızdaki şahıs. Ben şahsıma hiçbir zaman Romanlığı, Çingeneliği kabul etmiyorum. Ben Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak kendimi, askerliğimi, insanlığımı yaptığım sürece ben Romanlığı kabul etmiyorum. Evet, evet hepsinde.”

K15(Kadın); “Her yerde bunun zorluğunu yaşıyoruz. Hastanede olsun, devlet kapısında olsun, valilikte olsun resmen söylüyorum. Çoluğumuzun çocuğumuzun zorluk yaşadığını görüyoruz. Kolay değil yaşadıklarımız.”

K22(Erkek); “Okullarda sonra hükümet binasında, belediyelerde genel olarak böyle yani. Resmi kurumların hepsinde. Çanakkaleli olarak bahsediyorum, Fevzipaşalı olarak bahsettin mi, mahalleden adım attığın sürede herkes farklı şekilde yaklaşıyor.”

K31(Erkek); “Ayrımcılık tabii ki de her yerde görüyoruz. Bizim insanlarla yaklaşımımız çok iyidir yani fazla da haşır neşir olmuyoruz yani. İşimiz için gerektiği yerde konuşuyoruz. Ama insanlar tabii bize dışardan baktığı zaman öyle görmüyorlar yani bunlar çingene diyorlar işte. Bizden olmayan arkadaşlarımız bile konuşurken kulak misafiri oluyorum yani adamın ağzından çingene lafı çıkıyor yani. Bizi hep dışlıyorlar yani. Bir yerde bir eksiğimiz var ama ne olduğunu tam olarak çözemedim yani. Ayırıyorlar tabii. Kültür farkı da oluyor, konuşma farkı da oluyor, düzensizlikte oluyor. Çingeneleri iyi safta tutmuyorlar.”

Verilen cevaplarda %15’i “Okul”, 13’ü “Hastane”, %10’u “Toplu Taşıma Araçlarında”, %8’i “AVM/Çarşı” da, %6’sı “İşe Alım/Mülakat” ta, %2’si “Ev Kiralama” ve “Banka” olarak ayrımcılık gördükleri yerler olarak belirtilmiştir. Katılımcılar %2 oranında “Hiçbir yerde ayrımcılık görmediğini” söylemiştir. Aşağıda bazı katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K1(Kadın); “Zaten belli ediyorlar. Her halleriyle belli ediyorlar. Konuşma tarzlarıyla böyle itileyici bir bakış tarzı bunu her yerde yaşıyoruz. Hastane olsun, çarşı olsun. Mesela bi Pazar olsun esnaf yani, esnaf bile seni itileyebiliyor yani seni konuşma tarzıyla. o duyguyu yaşıyor yani.”

K3(Erkek); “Her yerde, her yerde. Alışveriş mağazasına da gitsek insanlar tuhaf bakıyorlar rengimizden dolayı. Farketmiyor yani. Bizi tanımıyorlar iç dünyamızı bilmiyorlar, nasıl bir kişiliğe sahip olduğumuzu bilmeden ön yargılı bir şekilde onların tepkilerini görebiliyoruz yani bakışlarından dahi anlıyoruz.”

K6(Kadın); “Evet farklı davranışlar olabiliyor bu hissediyorum bunu sadece bunu bir kelime bir hareket olarak söylenmese bile bir temkinli davranma oluyor ev kiralarken.”

K11(Erkek); “Benden korkup çekinenlerde var çalıştığım iş yerinde. Hiç muhatap olmak istemeyenler de var. Ben bunu çok görüyorum yani. İşimden örnek vermeme gerekirse montaj elemanıym yani insanlar evine evine alırken bile huzursuz olabiliyor. Bunu da şöyle belirtmek isterim toplu taşıma araçları olsun belirttiğiniz gibi ben bunu bir çok yerde görüyorum.”

K23(Kadın); “Evet. İş konusunda çok fazla ayrımcılık görüyoruz. Toplu taşıma araçlarında da oluyor, okullarda da oluyor.”

K29(Kadın); “Hemde çok. Çarşıya çıktığımız zaman yürüyüşümüze, gülüşümüze, kıyafetimize bakıyorlar itici bir şekilde. Gittiğimiz herhangi bir mağazada, oturduğumuz bi yerde yani bu şekilde.”

Tablo 7’de Romanların hayatlarında genel anlamda yaşadığı zorluklar sorulmuş ve raporlanmıştır.

Tablo 7 Romanların hayatlarında yaşadıkları zorluklar

Romanların hayatlarında yaşadıkları zorluklar	Sayı	Yüzde
Hastane(Poliklinik Hizmetleri)	2	4%
İş Bulma	17	36%
Kurumlarda İşlem Sırası	1	2%
Ön Yargı/Dışlanma	4	8%
Sağlık Problemleri	3	6%
Eğitim	2	4%
Maddi Yetersizlik/Yoksulluk	8	17%
Barınma	8	17%
Güvensizlik	1	2%
Zorluk Çekmiyorum	2	4%
Toplam Verilen Cevap Sayısı	48	100%

Tablo 7’de Romanların hayatlarında yaşadıkları zorluklar incelendiğinde; 31 katılımcının birden fazla hayatlarında yaşadıkları zorlukları söylemesi üzerine toplam verilen cevap sayısı 48 çıkmıştır. Hayatınızda ne tür zorluklar yaşıyorsunuz? (barınma, eğitim hayatında, iş bulma konusunda, sağlık alanında), Roman olmayanların size yönelik davranışlarında - önyargılar, ayrımcılık, dışlanma bağlamında- sorusuna verdikleri cevaplar yukarıdaki tabloda yer almıştır. Katılımcılar %36 oranında hayatlarında “iş bulma” konusunda zorluk yaşadığını belirtmiştir. Ardından %17 oranında “maddi yetersizlik/yoksulluk” demişlerdir. İşsizliğin bir sonucu olan yoksulluk Romanların yoğun olarak yaşadıkları zorluklardır. %17 oranında ise Romanların yaşadıkları zorluk olarak “barınma” sorunu karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılardan bazılarının bu konulardaki ifadelerine yer verilmiştir:

K1(Kadın); “İş bulma konusunda bayağı bir ayrımcılık yaşıyoruz. İş verdim diyorlar telefonda vermiyorlar mesela.”

K5(Kadın); “Konut şeyinde zorluk çekiyoruz, barınma konusunda. Ev bile vermiyorlar Romanız diye.”

K9(Erkek); “Bizler yoksul bireyleriz. Çalıştığımız günler oluyor, çalışmadığımız günler oluyor. Haliyle paramız az. Hayatımızda genel olarak maddi zorluklar yaşıyoruz. Yetersiz kalıyor çocuklarımız var. Onlarla ilgilenmemiz gerekiyor. Hasta oluyorlar. İlaçlarını karşılamamız gerekiyor.”

K11(Erkek); “Yani kirada oturuyorum ev bulma konusunda çok zorlanıyorum. Herkes kolay kolay da ev vermiyor. Barınma sorun.”

K25(Erkek); “Şöyle birşey ev durumumuzu zor geçindiriyoruz. Kiramızı bir ay veriyorsun ikinci ay veremiyorsun. Ev sahibinle bu sefer kavga ediyorsun. Hadi çıkın evden diyor. İş olsa zaten benim kazancım olsa ben her ay tıkr tıkr kiramı veririm. Olmadığı içinde bugün çoluğa çocuğa mı bakarsın, kira mı verisin, elektrik su parası mı düşünürsün, yettiremiyorsun.”

K14 hayatında yaşadığı zorluğu işsiz kalmasına, ön yargılardan dolayı ve çaresizlikten dolayı Romanların neden hırsızlık yapmak zorunda kaldığını aşağıda ifade etmiştir.

K14(Erkek); “Yani içeri giren kardeşlerimiz var ön yargılı davranmamaları lazım onlar da sonuçta pişman olan kişiler. Yani beş parmağın beşi bir değil. Hepimiz aynı kişilerdeniz. Başta işe giremediğimiz için en baştaki konu bu. İş bulma konusu. İşe giremediğimiz için çoluğumuz çocuğumuz aç kalmaması için hırsızlığa başvurduğumuz en son ki neden bu.”

%8 oranında katılımcılar “önyargı/dışlanma”, %6 “sağlık problemleri” konusunda zorluk yaşadığını söylemiştir. %4 oranında yaşanan zorluklar arasında ise hastanede poliklinik hizmeti aldığımda doktorların yaklaşımı ve hastalık hakkında net cevaplar ile “hasta haklarını” yok saymasıyla ilgilidir. Şu şekilde ifade edilmiştir:

K1(Kadın); “Sağlık şeyinde seni hastaneye gittiğin zaman böyle bir itileyici sözler, hareketlerle karşılaşıyorsun. Senin eğitimin düşük olduğunu anlıyorlar o yüzden sana farklı davranıyorlar muayene sırasında. Mesela birşey sorduğunda cevaplama şeyinde olsun ille sana bunu yansıtıyorlar yani.”

K3(Erkek); “Bu insanların (Roman olmayan) yanında kendimizi eksikli hissediyoruz. Bize bunu hissettiriyorlar. Bu ön yargıları kaldırmaları gerekiyor.”

K27(Erkek); “Çoğunluğu iş ve sağlık kurumlarında dışlanıyoruz. Hor görülüyoruz gibi geliyor bana. Hor görülüyoruz kardeşim.”

“Eğitim” konusunda çekilen zorluk %4 oranında, “güvensizlik” ve “Kurumlarda İşlem Sırasında” yaşanan zorluk ise %2 oranındadır. Katılımcılar %4 oranıyla ise hayatlarında zorluk yaşamadıklarından bahsetmişlerdir. Hayatlarında zorluk yaşamadığını ifade eden katılımcıların bulguları analiz edildiğinde düzenli, sosyal güvenceli bir işe sahip oldukları bilgisine ulaşılmıştır. Bazı ifadeler:

K2(Erkek); “Şöyle ki bu zorlukları her yerde yaşıyoruz. Nasıl yaşıyoruz. "Sen bekle" ya da kibarcası "senden önce birisi var" ya da ne bileyim senden çekindikleri için "sen hemen gel ve git burda daha fazla durma" ya da "hayır sen yarın gel" gibi sözlerle bi şekilde aşağılama demeyelim de nasıl söyleyeyim size dışlayarak size bunu hissettirebiliyorlar yani.”

K15(Kadın); “Tabiki çok zorluklar yaşıyoruz. Maddiyatsızlıktan dolayı eğitim hayatında sıkıntı yaşıyoruz bırakmak zorunda kalıyoruz. Hayata yenik başladığımız için arkamız olmadığı için iş bulamıyoruz.”

K8(Erkek); “İnsanlar Romanları tanıdıkça daha çok seveceklerini umuyorum. İnsanlar güvenmiyor. İlk başta her ilişkide olduğu gibi güven önemlidir. İnsanlarla ilişkilerde güvende problem yaşıyoruz. İnsanlar bize güvenmiyor. Her Romanı hırsız zannettikleri için bi şeyler emanet etmek istemiyorlar ve bu da bizim kalbimizi kırıyor yani duygularımız inciniyor.”

Tablo 8’de Romanların belediyeden beklentilerine yer verilmektedir.

Tablo 8: Romanların belediyeden beklentileri

Romanların Belediyeden Beklentileri	Sayı	Yüzde
İş vermesi/ İş olanağı yaratması	17	33%
Çeşitli eğitimler vermesi	1	2%
Romanlar için çeşitli projeler	5	10%
Ön yargıların kırılması için çalışmalar	9	18%
Çocukların eğitimine destek	2	4%
İş kurma desteği	1	2%
Kültürel ve sosyal faaliyetler	1	2%
Sosyal konut/Barınma	6	12%
Gıda Yardımı/Maddi Yardım	7	14%
Beklentim Yok	2	4%
Toplam Verilen Cevap Sayısı	51	100%

Katılımcılara hayatlarındaki zorlukları aşabilmeleri için belediyeden beklentilerine ilişkin cevaplar yukarıdaki Tablo 8’te yer verilmiştir. 31 katılımcının birden fazla beklentisinin olduğu tabloda %33 oranında Romanların beklentileri, belediyenin kendilerine iş vermesi, iş olanağı sunması ve iş bulması yönünde yoğunlaşmıştır. İş konusundaki beklentilerine yönelik bazı ifadelerle aşağıda yer verilmiştir:

K1(Kadın); “Yani bize bir el uzatılın istiyorum. Bizim de bir iş sahamız olsun. İş bulma konusunda bayağı bir ayrımcılık yaşıyoruz. Belediyeden bize yardım elini uzatmalarını bekliyoruz. Eğitim ve iş sahalarının açık olmasını bekliyoruz.”

K6(Kadın); “Belediyeden beklentimiz bu roman kadımlarına yönelik bir istihdam sağlayıp, bize daha çok çalışma alanları oluşturması.”

K8(Erkek); “İlk önce Romanlara bir iş sahası vermesini istiyoruz. İlk önce yani bi karınlarını doyursun istiyoruz işin açıkçası. İş bulmalarını istiyoruz. Ondan sonra zaten gerisi olur.”

K14(Erkek); “Belediye olabildiğince bizi işe sokmaları yani, hayata kazandırmaları.”

K22(Erkek); “İş bulma konusunda. Müzisyenler olarak eşit davransınlar Belediye bandosu kurup iş imkânı yaratsınlar.”

K26(Kadın); “İş bulma konusunda ve toplumsal konularda mesela çok zorluk çekiyoruz. Yardım edilmesi.”

K27(Erkek); “Belediyenin işe almasını istiyorum. Roman çocuklarında çalışmasını istiyorum.”

İş gücüne dahil olamayan veya sigortası-güvencesiz işlerde belirsiz gelire sahip yoksul Romanlar; %14 oranında belediyeden gıda/maddi yardım beklediklerini ifade etmiştir. Ayrımcılığı her alanda yoğun bir şekilde yaşayan Romanlar belediyeden beklentilerinde %18 oranında ön yargıların kırılması ve topluma kendilerini daha iyi

tanıtımları için çeşitli çalışmalar yapılmasını isterken %10 oranında da Romanlar için çeşitli projeler yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Yine etnik kimlik ve ten renklerinden dolayı ev kiralamada dışlandıklarını ve barınma sorunu yaşadıklarını ifade eden Romanlar %12 oranında sosyal konut/barınma beklentisinde bulunmuştur. Çeşitli konularda bazı katılımcıların ifadeleri:

K2(Erkek); “Belediyemizden de beklediğimiz Roman kültürümüz, Romanların sokakta yaşayıp ya da bi şekilde ekmeğini günlük kazanç halinde evlerine getirebildikleri ya da getirebilmeyi çalışan insanlar olarak Çanakkale toplumuna yayılmasını ve hatta hatta Türkiye’ye yayılmasını sağlayabilecek platformlar oluşturulması ya da bunun için sürekli bir proje yapılmasını ya da ne bileyim bunun Romanları gerçekten kötü değil de kötü görenlerin gözlerinde Romanların sürekli ezilip toplum ve toplumsal dışı bırakıldıklarını anlatabilip lanse edebilecekleri bi şeyler yapılmasını bekliyoruz belediyemizden.”

K3(Erkek); “Bizim okuyan çocuklarımıza ve ekmek parası kazanmak isteyen gençlerimize iş imkânlarını sağlamaları, okuyan çocuklarımıza yardımcı olmaları, onların eğitimlerine katkıda bulunmaları, bu çocuklar eğitimlerini tamamladıktan sonra iş kurlmalarına yardımcı olmaları, örgütlenip onlara aktivite ve kültürel imkânlar sağlamaları. Bizim de normal insanlar gibi kendimizi taşımamız için projeler yapıp uygulamaları.”

K5(Kadın); “Ev bile vermiyorlar Romanız diye. Az ödemeli konut yapmaları, sığmacak yerlerin yaptırılmaları, belirli bir iş vermeleri sigortalı, maaşlı geçincek kadar.”

K20(Erkek); “Çevremizdeki diğer insanların ön yargılarının kırılması için Roman halkının yaşadıkları hayatı aslında onların iyi insan olduğumuzu onlara anlatmaları.”

K21(Erkek); “Ev konusunda çok sıkıntı yaşıyoruz. Barınma sorunu. Belediyeden konut bekliyoruz. Peşinat almasın kira alır gibi ödeyelim.”

K23(Kadın); “Belediyenin bize daha çok yönelik çalışmalarının olmasını istiyoruz, destek vermesini. Bizim arkamızda olmalarını, sahip çıkmasını istiyoruz.”

K24(Kadın); “Ayrımcılık bağlamında her yerde ayrımcılık oluyor. Belediyemizin bu durumu aşmamız için daha çok yardımcı olması, bizi sosyal faaliyetlere katılımlara iş hayatında olsun yeniliklerde olsun bize öncelik tanınmasını isteriz.”

K28(Kadın); “Maddi manevi yardımları olsun. Halka iyi tanıtılmıyorlar bizi.”

K30(Erkek); “Belediyeden beklentilerim gerçekten ihtiyaç sahibi olanlara yardım edilsin. Çanakkale Belediyesini gerçekten seviyorum. Gerçekten yardımcı oluyor ama ihtiyacı olmayan insanlarda aldığı için ihtiyaç sahibi insanlar görünmüyor. Bu işsizleri görüp özel bir dosya açıp tek tek gerekirse yardıma ihtiyaç duyan insanlara yardım edilmesini bekliyorum.”

Katılımcılar %4 oranında çocuklarının eğitimine destek beklediklerini, %2 oranında kendilerine yönelik çeşitli eğitimlerin verilmesi, iş kurma desteği ve kültürel ve sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilmesini ifade etmişlerdir. %4 oranında ise belediyeden herhangi bir beklenti yoktur.

Tablo 9 Gelecekte beklenenlere ilişkin bulgular

Gelecekte Beklenenleri	Kadın		%		Erkek		%	
	Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok
Gelecek hakkında beklentim	9	6	30	20	6	10	21	35
Çocukları için beklentileri	2	4	7	13	3	3	10	10
Romanlar için toplumsal beklentileri	5	4	17	13	5	2	17	7
Toplam	30		100		29		100	

Yukarıdaki Tablo 9’da Romanların gelecek hakkındaki beklentilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tablo 9 incelendiğinde gelecek hakkındaki beklentilerinin neler olduğunu sorduğumuzda, Kadın katılımcıların %30’u “gelecek hakkında beklentilerinin” olduğunu belirtmiştir. Gelecekte beklentisi olan kadın katılımcılar %7 oranında “Çocukları için beklentileri” olduğunu belirtirken, %17 oranında “Romanlar için toplumsal beklentileri” olduğunu söylemiştir. Katılımcıların %20’si ise “Gelecek hakkında beklentim yok” demiştir. Kendileri için umudu olmayan, kendileri için artık bir şey beklemediklerini ifade eden bu kesimin %13 oranında “çocukları için beklentisi” olduğunu ifade etmiştir. Yine %13 oranında “Romanlar için toplumsal beklentileri” olduğunu temenni etmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılarından %9 oranında gelecek hakkında beklentisi daha düşüktür. %21’i “gelecek hakkında beklentim var” derken %10 oranında “çocukları için beklentileri” olduğunu, %17 oranında “Roman toplumu için beklentisi” olmuştur. Erkek katılımcılar %35 oranında kendileri için “gelecek hakkında beklentisi” olmadığını ifade etmiştir. Katılımcılar %10 oranında “çocukları için beklentisi” olduğunu, %7 oranında “Romanlar için toplumsal beklentisi” olduğunu ifade etmiştir. Aşağıda bazı katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K1(Erkek); “Gelecek hakkında şuan hiçbir beklentim yok. ...Dışlanmadan yaşayabilmek, dışlanma korkusundan, ötelenme korkusundan uzak bir şekilde yaşayabilmek...”

K(3Erkek); “Biz artık belirli bir yaşa geldiğimizden dolayı kendimiz için belki olmayabilir ama bizden sonraki gelecek için bu tabuların yıkılmasını, ön yargıların kalkmasını, insanlık düzeyinde eşit kavramda herkesin her şeyden istifade edebilme imkânların sağlanmasını ... istiyoruz.”

K4(Kadın); “Artık kendimiz için bir gelecek düşünemez haldeyiz. Çocuklarımız, gençlerimiz, işsizlerimiz için bir ekmek kapısı, okuyabilmeleri için okullarına yardım edilmesi bekliyorum.”

K6(Kadın); “Daimi bir sigortalı iş beklentim var gelecek için.”

K7(Kadın); “Benim iş beklentim var. Daha çok para kazanabileceğim bir işe ihtiyacım var.”

K8(Erkek); “Gelecek hakkında düşüncem şu; daha iyi bir yaşam istiyorum. Daha yani itilenmeden, hor görülmeden bir yaşam sürmek istiyorum.”

K14(Erkek); “Genellikle herkesin eşit olmasını diliyorum.”

K25(Erkek); “Vallahi hiç bir beklentim yok. Hayat böyle devam ederse sonumuz uçurum.”

K26(Kadın); “Bu yaştan sonra geleceğimizi düşündüğümüz yok. Tek düşündüğümüz çocuklarımız.”

Tablo incelendiğinde kendisi için gelecekte beklenmesi olmayan katılımcıların çocukları ve Roman toplumunun yaşantısı için beklenti içinde olması ayrıca incelenmesi gereken bir sosyoloji alan çalışması gerektirmektedir.

Tablo 10 Romanların kendileri için yapılmasını istedikleri

Hayatımızın daha iyi olması için size neler yapılmalıdır? (Mesela devlet, belediye, Roman Dernekleri vb. neler yapabilir?) Bu konuda neler düşünüyorsunuz?	Devlet	%	Belediye	%	Dernek	%
Proje	2	4%	2	4%	-	-
Her şey	1	2%	1	2%	1	25%
Yardım	4	8%	3	6%	-	-
Sosyal Konut Yapılması	2	4%	2	4%	-	-
Çeşitli Eğitimler Verilmesi	3	6%	1	2%	-	-
Ekmek Kapısı (İş)	8	16%	12	25%	-	-
Ayrımcılığın Önlenmesi	4	8%	4	9%	-	-
Dışlanmanın Önlenmesi	4	8%	4	9%	-	-
Kaliteli Yaşam Hakkı	1	2%	2	4%	-	-
Sosyal ve Kültürel Faaliyetler	1	2%	1	2%	-	-
Ön yargıların Bitmesi	3	6%	3	6%	-	-
Eşit Vatandaşlık	5	11%	7	15%	-	-
Okul Yardımı	1	2%	1	2%	-	-
Yoksulluğun Bitmesi	5	11%	-	-	-	-
Sağlık Desteği	1	2%	1	2%	-	-
Belediye Bantosu	-	-	1	2%	-	-
Meslek Kursları	2	4%	2	4%	-	-
İş Kurma Desteği/Hibe	2	4%	1	2%	-	-
Roman Sorunlarını Dile Getirme	-	-	-	-	3	75%
Toplam	49	100%	48	100%	4	100%

Katılımcılara “Hayatınızın daha iyi olması için devlet, belediye ve dernekler tarafından neler yapılabilir?” sorusu sorulmuş ve yukarıdaki Tablo 10’da cevaplara yer verilmiştir. Katılımcılar %16 oranında devletten “ekmek kapısı (iş)” beklediklerini, %25 oranında belediyeden “ekmek kapısı (iş)” beklediklerini ifade ederek cevapların istihdam konusunda yoğunlaşmasına neden olmuşlardır. Romanlar %11 oranında devletten, %15 oranında belediyeden “eşit vatandaşlık” talebinde bulunmuştur. Kendilerinin diğer etnik gruplar ile eşit haklara sahip olmadıklarını düşünen katılımcı Romanlar eşit haklara sahip olmaları için çeşitli çalışmalar yapılmasını istemişlerdir. Katılımcılar arasında, Ayrımcılığı ve ötekileşmeyi yoğun bir şekilde yaşadığını düşünenler bu tür olayların önüne geçilebilmesi ve toplumsal entegrasyonun sağlanabilmesi adına %8 oranında devletten, %9 oranında belediyeden “ayrımcılığın önlenmesi, “ dışlanmanın önlenmesi cevabını vermiştir.” Bu konuda bazı vatandaşların aşağıda ifadelerine yer verilmiştir:

K3(Erkek); “... Bizden sonraki gelecekler için bu tabuların yıkılmasını, ön yargıların kalkmasını, insanlık düzeyinde eşit kavramda herkesin her şeyden istifade edebilme imkânların sağlanması için yetkililerden çalışma yapmasını ... istiyoruz.”

K9(Erkek); “İnsanlara sosyal dışlanmayla ilgili bi bilgilendirme verilebilir. Çünkü bize bakılan, bize yapılan bu davranış hiç hoş değil...”

K20(Erkek); “Bütün insanların eşit olduğu ön yargıların kalktığı bir ortam. Ön yargıları kırmaları için çeşitli projeler yapılması. Toplumsal eşitliği sağlamaları.”

K23(Kadın); “Roman olarak bizi daha az ötelemelerini istiyoruz.”

K24(Kadın); “Bize iş imkânı tanınmalıdır. İş hayatı olabilir, sosyal toplumlara katılma hayatı olabilir. Sosyal faaliyetlerde bulunmak istiyoruz ve çevrede dışlanmak istemiyoruz.”

Romanların ilgili derneklerden “Romanların sorunlarını dile getirmesi” dışında herhangi bir çalışma istememesi derneklerin herhangi bir sorunu çözebileceğine yönelik olan inancın eksikliği ve derneklerin aktif olarak herhangi bir çalışmada bulunmadığını göstermektedir. Romanların sosyal yaşamın içerisinde başarılı olamamalarının ve sorunların dile getirilerek çözüm bulunmamasının nedeni derneklerin aktif olarak bu konuda çalışma yapmamasından kaynaklıdır:

K14(Erkek); “Roman dernekleri şuan olabildiğince çalışmıyor. Çünkü hiç birinde bir öngörü yok. Bizi yürütücek, önderlik edecek kimsemiz olmadığı için ilerleyemiyoruz.”

4. TARTIŞMA

Romanlar kendilerine has kültürel özellikleriyle toplumda zaman zaman dışlanma problemi yaşayan gruplardır. Araştırmada Çanakkale İlinde yaşayan Romanların dışlanma problemi üzerine bakış açıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Katılımcılardan elde edilen bulgular Romanların öncelikle Çanakkale’de kültürel olarak belirli bir konumda olduklarını gözler önüne sermektedir. Çanakkale’de yaşayan toplumların sahip oldukları kültürlerin kendilerine has öğelerinin yanında özellikle cemiyetlerde

çalınan müziklerde Roman havalarının tercih edilmesi bu durumu doğrular niteliktedir.

Literatür taramasında da vurgulandığı ve araştırmada da ortaya konduğu üzere Romanlar mekânsal dışlanmanın bir boyutu olan kendi mahallelerinde yaşam sürdürme şeklinde bir dışlanma sorununu gündeme getirmektedir. Çalışmada ulaşılan bu sonuç Fırat ve Açıköz'ün (2020) ve Akkan vd (2011) çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Şehrin kıyısında olmasına rağmen şehrin merkezi konumunda yer alan “girilmez” mekansallıklarının Romanların sosyal dışlanma süreçleri ile yakın bir ilişkisi vardır.

Romanların yaşadıkları mekânsal dışlanmanın önlenmesinde sosyal içerme faaliyetleri ile önemli çözümler geliştirebilir. Çalışmada ortaya çıkan mekânsal dışlanmanın çözümü amacıyla düzenli olarak Romanların yaşadığı bölgelerde halkın kaynaşmasını arttıracak toplantılar düzenlenebilir. Emek piyasalarına erişim konusunda Romanların yaşadığı sorunların giderilmesi için ise bölgede iş arayanlara yönelik iş ve meslek danışmanlığı faaliyetlerinin artırılması düşünülebilir.

SONUÇ

Romanların yaşadıkları problemin temelinde nitelikli işlere erişememeleri ve bunun bir sonucu olarak yoksulluk problemi ile karşı karşıya olmaları yatmaktadır. Çoğunluğu lise altı eğitimi olan katılımcılar özellikle eğitimsizliği ve işgücü piyasasında güvenceli işlere sahip olamamayı yoksulluğa bağlı sosyal dışlanmada temel neden olarak ileri sürmüşlerdir. Yoksulluğun en bilinen yönü ise yoksul hanehalklarının çocuklarının ve sonraki jenerasyonlarının da yoksul olarak yaşama devam ettikleridir. Bu nedenle yoksul Roman ailelere çocuklarının eğitimi için yapılan yardımların etkinliğinin gözden geçirilmesi çalışmada yazarlar tarafından önerilmektedir. Kendilerini yoksul olarak tanımlayanlar enformel sektörün yaygın olduğu işlerde güvencesiz ve yevmiyeli olarak çalışan, ara sıra çalışan, pandemi dönemi dolayısıyla işsiz kalan, herhangi bir mesleğe sahip olmayan ya da düzenli bir işte çalıştığı halde hanede yaşayan kişi sayısının fazla olmasından kaynaklı gelirinin yaşamsal düzeyine yetmeyen kişilerdir. Yoksul olan Romanların gelirlerinin çoğunlukla asgari ücret seviyesinin altında olduğu saptanmıştır. Araştırmaya dahil olan katılımcıların ailede birlikte yaşadıkları kişi sayıları da göz önünde bulundurulursa çok düşük yahut sıfır gelir ile yaşamlarını sürdürmeye çalıştıkları söylenebilir. Bu sonuç karşısında sosyal dışlanma ve sonucunda yoksullaşma sorunu, hem Roman olmayan diğer toplumsal çevrenin hem de sorumlu yönetimlerin duyarsız kalamayacağı kadar keskinleşmiş ve belirginleşmiştir.

Araştırmaya konu olan Romanların yaşadıkları şehirde neden dışlandıklarına ilişkin cevaplar incelendiğinde bunun en temel nedeninin yoksulluk olduğu görülmüştür. Görüşmeye katılan 31 katılımcının hepsi, dışlanma tekniklerini çalışma hayatında daha çok eğitimsizlik, mekânsal damgalanma, suç, ten rengi, dış görünüş gibi etmenler üzerinden açıklamışlardır. Başta eğitimsizlik olmak üzere işgücü piyasalarına katılımda en büyük engel etnik kökenleri teşkil etmektedir.

Fevzipaşa Mahallesi'nde yaşayan insanların kabul edilebilir refah standartlarında bir yaşama kavuşması için başta sağlık, eğitim, ulaşım, istihdam gibi ihtiyaçlarının karşılanması ve kent kültürüne uyumlarının sağlanması gerekmektedir. Tüm bunlar sosyal bütünleşmenin gerçekleştirilmesinde önemli unsurlardır. Ekonomik yetersizlikler, ailelerin içindeki bağımlı nüfus oranı ve gelir dağılımından adaletli pay alınamaması, sosyal güvence, barınma, mekansal yapı gibi eksiklikler, kamusal hizmetlerden yararlanmayı etkilemektedir. Aksi halde sosyal dışlanma sorununun önüne geçilemeyeceği gibi kent insanına ve kent yaşamına yabancılaşmış, toplumsal düzenin ruhuna aykırı hareket eden yeni nesiller yetişmesine neden olmaktadır. Sosyal dışlanmayla mücadele kapsamında yapılan çalışmaların artırılması ve bunların sonuçlarının değerlendirilmesi önem kazanmaktadır.

A QUALITATIVE RESEARCH ABOUT THE ROMANI IN ÇANAKKALE PROVINCE

1. INTRODUCTION

Romani citizens come fore of their dark skin color, their language, their colorful clothing, their love of music and dance. Moreover, their culture, traditions and their professions are considered as marginal. Non-Romani citizens have little positive prejudices against this group, and more negative prejudices in terms of discomfort. The fact that some of the Romani citizens still adopt a nomadic life and come from different places causes them to be defined as foreigners in the society and not to be included in other groups. Fonseca states that the oldest and worst prejudice is espionage when they are oppressed and persecuted for spying on Turks in Europe (Demirel, 2012: 20).

The society excludes the Romani citizens by not adopting them because of the language and accents they use, their skin color, their appearance as well as the uncertainty of where their ancestors come from. Illitracy is common among them, they do not know the laws, they do not comply with the rules and traditions that dominate the society in general, their education level is low and they do not express themselves freely and are not committed to it.

2. METHODS

The problem of this research consists of investigating the obstacles in front of the social integration of the Roma in Çanakkale and suggesting solutions to them. Qualitative research method was adopted in accordance with the subject of the study and in-depth interview method was applied as a data collection tool. Interviews; It is carried out in order to bring together the opinions and stories of carefully selected participants who have a lot of knowledge and experience about the subject of the research, according to scientific methods. In this direction, the experiences of the Roma regarding the problems they experience are conveyed through their own perspectives.

Interviews with 31 participants gave significant data about the lives of Romani people in Canakkale Province. Moreover researchers obtained necessary data to discuss the research problem.

3. RESULTS

When the income status of the participants is evaluated; It has been determined that 40% of women receive wages below the minimum wage, only 26% receive minimum wage, the income status of the rest is uncertain and 1 woman receives disability pension. It has been determined that 18.75% of the men earn below the minimum wage, 18.75% receive the minimum wage, the income status of the rest is uncertain and 1 person receives a disabled salary.

Participants of the research stressed that Romani culture is one of the dominant cultures in Canakkale Province. Majority of the participants stated that they did not feel comfortable when they are in the community settings.

4. DISCUSSION

As emphasized in the literature review and revealed in the research, Romani people face the problem of social exclusion, particularly spatial exclusion, in the form of living in their own neighborhoods. Despite being on the edge of the city, the "no entry" spaces in the center of the city have a close relationship with the social exclusion processes of the Romani.

CONCLUSION

The root of the problem faced by the Romani People is their inability to access qualified jobs and perhaps as a result of this they face the problem of poverty. Participants, most of whom had less than high school education, claimed that lack of education and not having secure jobs in the labor market are the main reasons for social exclusion due to poverty. The most well-known aspect of poverty is that the children and subsequent generations of poor households continue to live in poverty. For this reason, reviewing the effectiveness of the aid provided to poor Roma families for the education of their children is recommended by the authors in the study. Those who define themselves as poor are those who work without security and daily wages in jobs where the informal sector is widespread, who work occasionally, who are unemployed due to the pandemic period, who do not have any occupation or whose income is not sufficient due to the large number of people living in the household despite working in a regular job.

KAYNAKÇA

- Akkan, Başak Ekim; Deniz, Mehmet Baki; Ertan, Mehmet (2011). *Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri*, Punto Baskı Çözümleri, ISBN: 978-605-87360-0-9. İstanbul.
- Clark, Colin Robert (2001). *Invisible Lives, The Gypsies and Travellers of Britain*, Doctorate's Thesis, The University of Edinburgh, Faculty of Social Sciences, pp. (1-446).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2016). "Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi, *Rapor*, 2016-2021, Ankara
- Çetin, E. (2017). Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İHH Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetin, Başak Işıl (2017). Kimlikleriyle Romanlar: Türkiye'deki Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal İçerme Ulusal Strateji Belgesi ve Birinci Aşama Eylem Planı'nın Değerlendirilmesi, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 15, Sayı 1, Ocak. Ss. 85-112.
- Demirel, N. (2012). Romanların Sosyal Dışlanma Probleminin Romanlar ve Toplum Düzeyinde Karşılaştırmalı Araştırması (Kocaeli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Fırat, Muhammet; Açıkgöz, Reşat (2020). Elazığ'da Yaşayan Çingenerin Değişen/Dönüşen Meslekleri Üzerine Nitel Bir Araştırma, *Journal of Economy Culture and Society*, Supp (1), pp. 229-248, doi:10.26650/JECS2019-0058.
- Fırat, Muhammet (2016) Çingeneliği Anlamanın İmkani: Çingener Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, T.C. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Süleyman İlhan, Elazığ ss. 1-226.
- Genç, Yusuf; Taylan, Hasan Hüseyin; Barış, İsmail (2015). Roman Çocuklarının Eğitim Süreci ve Akademik Başarılarında Sosyal Dışlanma Algısının Rolü, *International Journal of Social Science*, Number 33, pp. 79-97, Spring I.
- Gümüş, İ. (2020). "Kırklareli Romanlarının Emek Piyasasına Erişimi Ve Sosyal İçerme Politikaları Üzerine Bir Araştırma". *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), s. 139- 152.
- İlhan, Süleyman; Fırat, Muhammet (2019). Malatya'da Yaşayan Çingenerlerde Sosyal Sermaye/Güven İlişkileri, Fırat Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 29, Sayı 1, pp. 361-380.
- Karan, U. (2017). Görmezlikten Geline Eşitsizlik: Türkiye de Romanların Barınma ve Eğitim Hakkına Erişimi Raporu. Erişim: 29 Kasım 2020, https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2017/06/MRG_Rapor.pdf.
- Toprak Karaman, Z. (2009). Participation to the Public Life and Becoming Organized at Local Level in Romani Settlements in Izmir. *Land Use Policy*, 26(2), 308-321.
- TÜİK (2021). "31 Aralık 2021 Tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları İlçelere Göre İl/İlçe Merkezleri ile Belde/Köy Nüfusları, TÜİK Veritabanı.

Uzpeder, Ebru, (2008). “Türkiye’de Roman Hakları Hareketinin Gelişimi”. (Der.) Ebru Uzpeder, Savelina Donova, Sevi Özçelik, Sinan Gökçen. “Biz Burdayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi” içinde, Edirne Roman Derneği, Eruopen Roman Rights Centre, Helsinki Yurttaşlar Derneği: İstanbul, s.109-127.

www.nufusu.com, “Çanakkale Nüfusu, 2021”

www.sp.gov.tr (2022). “Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi (2016-2021). <
http://www.sp.gov.tr/tr/temel-
belge/s/167/Roman+Vatandaslara+Yonelik+Strateji+Belgesi+_2016-2021>
Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2022.

KATKI ORANI / CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA / EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR / CONTRIBUTORS
Fikir veya Kavram / <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak / <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Özgür TOPKAYA Hüseyin ÇAY
Tasarım / <i>Design</i>	Yöntemi, ölçeği ve deseni tasarlamak / <i>Designing method, scale and pattern</i>	Özgür TOPKAYA
Veri Toplama ve İşleme / <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlenmek ve raporlamak / <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Hüseyin ÇAY
Tartışma ve Yorum / <i>Discussion and Interpretation</i>	Bulguların değerlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında sorumluluk almak / <i>Taking responsibility in evaluating and finalizing the findings</i>	Özgür Topkaya Hüseyin ÇAY
Literatür Taraması / <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak / <i>Review the literature required for the study</i>	Özgür TOPKAYA Hüseyin ÇAY